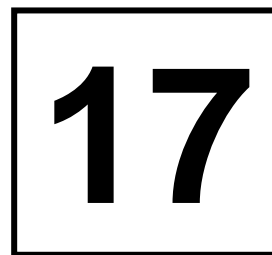

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23

THE DEVELOPING OF A PROGRAM TO STRENGTHEN LIFE SKILLS OF STUDENTS IN CRITICAL
THINKING, DECISION MAKING AND CREATIVE PROBLEM SOLVING IN SCHOOLS UNDER THE
JURISDICTION OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 23

จุฬาลักษณ์ ไชยจันทร์*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การวิจัยได้มีการดำเนินงานทั้งหมด 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 สังเคราะห์องค์ประกอบ และประเมินองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 327 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 3 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความต้องการจำเป็นโดย เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified})

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ด้าน องค์ประกอบย่อย 15 ด้าน องค์ประกอบด้านการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การตีความ ความเข้าใจ และให้เหตุผล 2) การช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม 3) การมีความรู้ในเรื่องที่จะวิเคราะห์ 4) การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล 5) การประเมินสถานการณ์ องค์ประกอบด้านการตัดสินใจ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ระบุประเด็นปัญหาที่ต้องทำการตัดสินใจ 2) กำหนดทางเลือกที่หลากหลาย 3) วิเคราะห์ทางเลือก 4) เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 5) ปฏิบัติตามทางเลือกแล้วนำไปตัดสินใจ องค์ประกอบด้านการตัดสินใจ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ระบุประเด็นปัญหาที่ต้องทำการตัดสินใจ 2) กำหนดทางเลือกที่หลากหลาย 3) วิเคราะห์ทางเลือก

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4) เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 5) ปฏิบัติตามทางเลือกแล้วนำไปตัดสินใจ องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การค้นหาปัญหา 2) การวิเคราะห์และเข้าใจถึงปัญหา 3) การค้นหาและเลือกวิธีแก้ปัญหา 4) การดำเนินการแก้ปัญหา 5) การค้นหาคำตอบที่เป็นที่ยอมรับ

2. สภาพปัจจุบันทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และระดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์

3. โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 3 Module คือ Module 1 แนวคิดและทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ Module 2 กระบวนการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ Module 3 การบูรณาการการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ระยะเวลา 108 ชั่วโมง รูปแบบในการพัฒนาเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมกลุ่ม และเน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง และมีการประเมินหลังการพัฒนา โดยผู้เข้ารับการพัฒนาระเมินตนเอง โดยมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

ผลการประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโปรแกรมมีเนื้อหาครบถ้วน มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

ABSTRACT

This research aims to 1) study the elements life skills of students in critical thinking, decision making and creative problem solving 2) study the present of the desirable of students life skills in critical thinking, decision making and creative problem solving 3) development of program to strengthen life skills of students in critical thinking, decision making and creative problem solving in schools under the jurisdiction of secondary educational service area office 23.

The research has been carried out for all three phases and the first study is a measure to study the elements life skills of students in critical thinking, decision making and creative problem solving by three professional. The second study of present of the desirable of students life skills in critical thinking, decision making and creative problem solving by simple random sampling method from 327 of administrators and teachers in schools under the jurisdiction of secondary educational service area office 23. The third development of program to strengthen life skills of students in critical thinking, decision making and creative problem solving was evaluated by 5 professionals. The instruments for collecting data were interview, questionnaire assessment and evaluation. Statistics was average, percentile and standard deviation. The technical requirements was the Modified Priority Needs Index (PNI modified)

The research found that

1. The elements life skills of students in critical thinking, decision making and creative problem solving included with three main elements and divided in 15 elements. The element of critical thinking included with five elements were interpretation, understanding and explain, inquiry, relation of reason and situational assessment. The

element of decision making included with five elements were identify problem of decision making, multi choices, analyze the choices, analysis the best choice and following the decision. The element of creative problem solving included with five elements were searching problem, analysis and understanding of searching problem and choose the method of problem solving, problem solving process and acceptable answer.

2. The present of the desirable of students life skills in critical thinking, decision making and creative problem solving was in average level in order from high to low were decision, creative problem solving and critical thinking.

3. Program to strengthen students life skills in critical thinking, decision making and creative problem solving included with three modules 1) concept and critical thinking, decision making and creative problem solving theory, module 2) processes of critical thinking, decision making and creative problem solving and 3) integration of critical thinking, decision making and creative problem solving within 108 hours. The model focuses on developing self-knowledge, group activities, experiential learning and post- assessment.

The result of program assessment enhances students life skills in critical thinking, decision making and creative problem solving in Schools Under the Office of Secondary Educational Service Area 23 by five professionals found that the content of the program completed, possible, suitable and useful related to 4.33 and the results and assessing manual were appropriate in the degree 4.36

บทนำ

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีปัญหามากมายและซับซ้อนในปัจจุบัน และเป็นทักษะที่ช่วยสนับสนุนและลดประเด็นปัญหาที่เข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล และยังเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลอดจนช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น องค์การอนามัยโลก (World Health Organization (WHO), 1993, Online) เป็นองค์กรที่ริเริ่มและให้ความสำคัญเรื่องทักษะชีวิต ทั้งนี้เพื่อใช้ในการพัฒนาสุขภาพ ซึ่งหากบุคคลสามารถรักษาสุขภาพของตนเองได้แล้วจะเป็นผลดีในการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม พร้อมการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ให้ความหมายทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถในการปรับตัว และการมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเมื่อเผชิญกับสิ่งที่ทำร้ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นสิ่งที่จรรโลงให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งสภาวะสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องในขณะที่เผชิญแรงกดดัน หรือกระทบกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ความสามารถนี้ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะในการจัดการกับปัญหาที่อยู่รอบตัวภายใต้สังคมปัจจุบัน ซึ่งต่อมาหน่วยงานอื่น อาทิ องค์การยูนิเซฟ (Unicef) และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้นำทักษะชีวิตมาใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อการป้องกันปัญหาสังคม ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 5) โดยได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ และได้กำหนดทักษะเป็นสมรรถนะสำคัญ ที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับ

การพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้นเพื่อให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและองค์ประกอบทักษะชีวิตที่องค์การอนามัยโลกกำหนด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555)

ปัจจุบันกระบวนการคิดของเด็กไทยผ่านระบบการศึกษาที่ตกต่ำ และล่าช้า ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก เรื่องดังกล่าวถือเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งได้มีผู้แสดงความความคิดเห็น ทศนะเกี่ยวกับปัญหาด้านนี้ของเด็กไทยไว้มากมาย โดยในบทความของ กลิ่น สระทองเนียม (2556) มองว่าการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ผลที่เกิดขึ้นยังอยู่ในระดับต่ำ จากผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ของเด็กอยู่แค่ระดับพอใช้เป็นส่วนหนึ่ง หากเปรียบเทียบกับต่างชาติด้วยแล้วยิ่งไปกว่านั้นใหญ่ เพราะจากการประเมินของ PISA ด้านความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ปรากฏว่าเด็กไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จึงไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกอะไรเลยที่ว่าทำไมคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตเด็กไทยจึงตกต่ำลงไปเรื่อยๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สิทธิพล อาจอินทร์ (2554 : 2) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ และเมื่อพิจารณาระดับโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 90 มีคะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งปัญหาคุณภาพด้านการ คิดวิเคราะห์ของเด็กไทยควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเป็นไปเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ณัฐภัสสร เหล่าเนตร (2552 : 2) ที่ได้พิจารณาปรากฏการณ์เด็กไทยสอบตกยกประเทศ จากผลสอบโอเน็ต (O-NET) โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์-อังกฤษ ทำได้ไม่ถึง 20% สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเรียนรู้อันของเด็กในปัจจุบันที่ยังขาดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ โจทย์ที่สำคัญ คือ เด็กไทยส่วนใหญ่เรียนแบบท่องจำทำให้เด็กไทยขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่จะเป็นภูมิคุ้มกันให้เด็ก มีทักษะชีวิตพื้นฐานในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างระมัดระวัง และมีสติ ทำให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
3. เพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

กรอบแนวคิดในการวิจัย

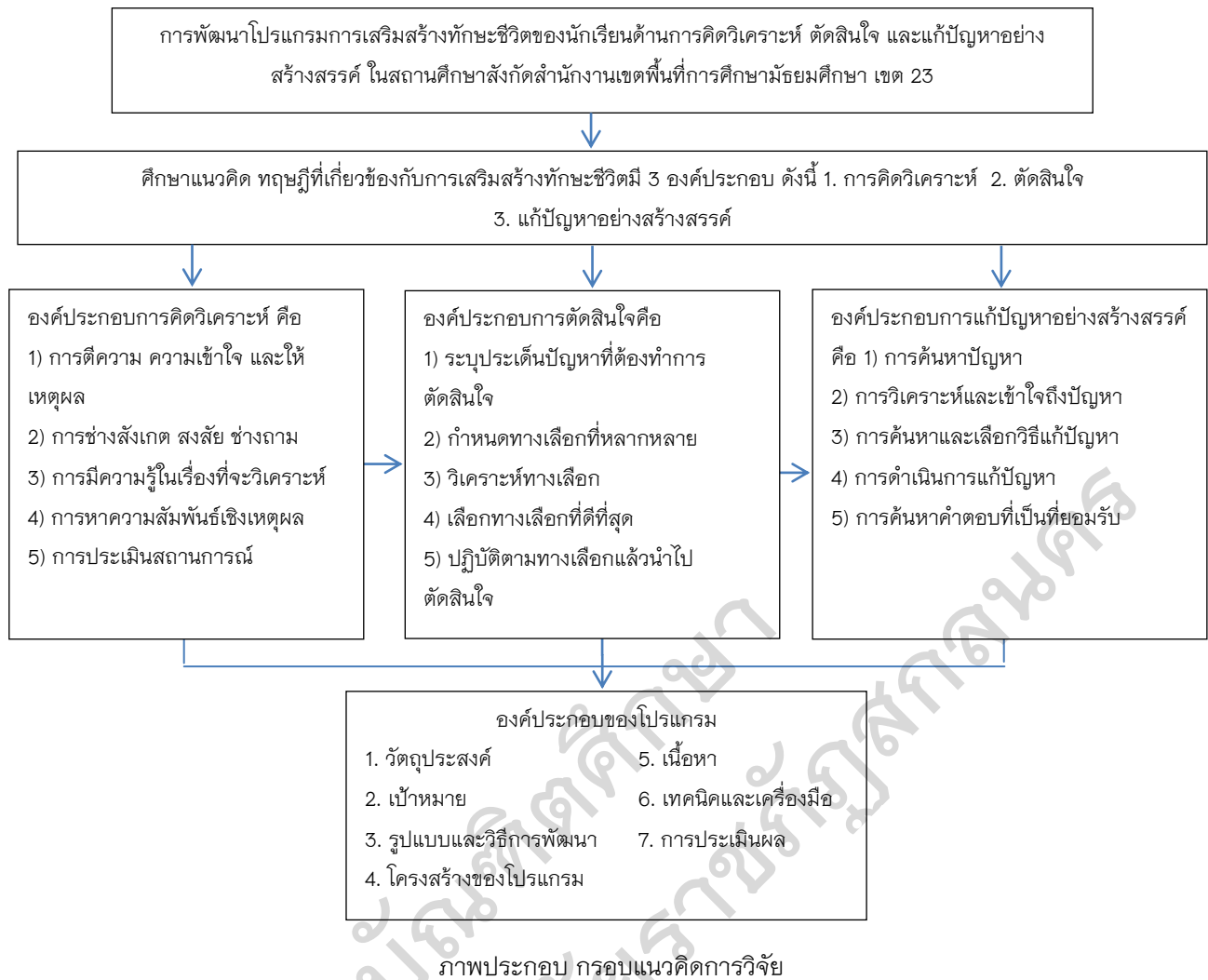
ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี ประกอบด้วย 1) การตีความความเข้าใจ และให้เหตุผล 2) การช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม 3) การมีความรู้ในเรื่องที่จะวิเคราะห์ 4) การหาความสัมพันธ์เชิง

เหตุผล 5) การประเมินสถานการณ์ (เล็งียม ไตรรัตน์. 2546 : 28 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546 : 15-16 ; สุวิทย์ มูลคำ. 2548 : 23-24 ; ไพรินทร์ เหมบุตร. 2549 : 1 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 52 ; วณิช สุธารัตน์. 2547 : 125-128 ; Marzano อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2552 : 21-26)

2. องค์ประกอบด้านการตัดสินใจ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี ประกอบด้วย 1) ระบุประเด็นปัญหาที่ต้องทำการตัดสินใจ 2) กำหนดทางเลือกที่หลากหลาย 3) วิเคราะห์ทางเลือก 4) เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 5) ปฏิบัติตามทางเลือกแล้วนำไปตัดสินใจ (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2539 ; อนันต์ เกตุวงศ์. 2539 ; ศิริพร พงศศิริโรจน์. 2540 : 171 ; Plunkett and Atther. 1994 : 162 ; วุฒิชัย จ้างงค์. 2523 ; Philip. 1985)

3. องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี ประกอบด้วย 1) การค้นหาปัญหา 2) การวิเคราะห์และเข้าใจถึงปัญหา 3) การค้นหาและเลือกวิธีแก้ปัญหา 4) การดำเนินการแก้ปัญหา 5) การค้นหาคำตอบที่เป็นที่ยอมรับ (ไพฑูรย์ กานต์ธัญลักษณ์. 2551 : 165 ; นพ.สมชาย ตั้งพร้อมพันธ์. 2552 ; De Bono, 1971, 1991 ; McNamara. 1999 ; Torrance. 1988 : 153-156 ; สิทธิชัย ชมพูพาทย์. 2553 ; Parnes, 1977 : 469) จากการศึกษาเบื้องต้น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้ดังภาพประกอบ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร

3. ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

1. นำองค์ประกอบที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อถามการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 327 คน

3. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

4. นำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ที่ได้ มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และจัดลำดับความต้องการ

ระยะที่ 3 ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

1. การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิธีปฏิบัติดีเยี่ยม (best practices) การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2. ร่างโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3. ประเมินร่างโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 45 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 125 คน ครู 1,969 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 2,094 คน และได้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่ม จำนวน 327 คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan และการเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling technique) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ

1. แบบประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ใช้ประเมินใน ระยะที่ 1 เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบที่เหมาะสม ผลจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏว่าองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ใช้เป็นแบบสอบถามใน ระยะที่ 2 เพื่อเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ แบบสอบถามที่นำมาหาค่าความเชื่อมั่น พบว่ามีความเชื่อมั่นอยู่ใน ระดับ มาก

3. แบบประเมินการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ใช้ประเมินในระยะที่ 3 เพื่อหาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ผลจากการประเมินพบว่าแบบประเมินมีความเหมาะสม อยู่ใน ระดับ มาก

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้จากแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำมาหาค่าวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 3

1. หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยการคำนวณจากสูตรค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

2. นำเอาผลการประเมินโปรแกรมจากผู้ทรงคุณวุฒินำมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จากการศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่าองค์ประกอบหลักของการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มี 3 ด้าน คือ 1) การคิดวิเคราะห์ 2) การตัดสินใจ 3) การปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มี 15 องค์ประกอบ คือ 1) การคิดวิเคราะห์ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1. การตีความ ความเข้าใจ และให้เหตุผล 2. การช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม 3.การมีความรู้ในเรื่องที่จะวิเคราะห์ 4. การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล 5. การประเมินสถานการณ์ 2) การตัดสินใจ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1. ระบุประเด็นปัญหาที่ต้องทำการตัดสินใจ 2. กำหนดทางเลือกที่หลากหลาย 3. วิเคราะห์ทางเลือก 4. เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 5. ปฏิบัติตามทางเลือกแล้วนำไปตัดสินใจ 3) การปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1. การค้นหาปัญหา 2. การวิเคราะห์และเข้าใจถึงปัญหา 3. การค้นหาและเลือกวิธีแก้ปัญหา 4. การดำเนินการแก้ปัญหา 5. การค้นหาคำตอบที่เป็นที่ยอมรับ

2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า สภาพปัจจุบันทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และระดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และเมื่อแยกสรุปเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการคิดวิเคราะห์

สภาพปัจจุบันทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.2 ด้านการตัดสินใจ

สภาพปัจจุบันทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตัดสินใจ เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.3 ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

สภาพปัจจุบันทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ทักษะชีวิตของนักเรียน ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

จากการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 สรุปได้ดังนี้

ขอขยายเนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 3 Module คือ Module 1 แนวคิดและทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ Module 2 กระบวนการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ Module 3 การบูรณาการการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ใช้ระยะเวลา 23 ชั่วโมง รูปแบบการพัฒนาเน้นการเรียนรู้ร่วมกันโดยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง และเน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง มีการประเมินตนเอง ทั้งระหว่างพัฒนาและหลังพัฒนา

ผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ผลสรุป คือ โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรให้การส่งเสริมให้ผู้บริหาร เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียน สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิตในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยและดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา อยู่ในระดับต่ำสุด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ลำดับที่ 1

1.2 ควรมีการจัดโครงการอบรมและพัฒนาครู นักเรียน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านอื่น เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ข้อดี ข้อเสีย ในการพัฒนาทักษะชีวิตเหล่านั้น เนื่องจากผลวิจัยยังพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับ มาก

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในสังกัดอื่นๆ เช่น สถาบันครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา สถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

2.2 ควรมีการวิจัยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแบบต่อเนื่องต่อไป

2.3 ควรให้มีการวิจัยในรูปแบบอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อการศึกษาเชิงลึก เช่นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงสำรวจ เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทาง เพื่อไปใช้ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในด้านนี้และด้านอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. โรคคววนในเด็ก. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.dmh.go.th>. 2550.
- กรมสุขภาพจิต. คู่มือการครองเรือน. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, (ม.ป.ท.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ชัดเชดมีเดีย, 2547.
- สุวิทย์ มูลคำ. กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย, (2547 ก).
- _____. ครบเครื่องเรื่องการคิด. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย, (2547 ข).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2555.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. “การเสริมสร้างทักษะชีวิต” ตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2555.
- วารภรณ์ จันทร์เรือง. การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2549.
- เสงี่ยม โตรรัตน์. “การสอนเพื่อสร้างเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 1(1) : 28 : 2546.
- UNICEF. The Stage of the World's Children 1998. Oxford : Oxford University Press, 1998.
- WHO. Life Skill Education for Children and Adolescent in School. Geneva. Switzerland : WHO, 1994.